

Van-e, ami nincs?

Kedden a Merlin Színházban összegyűltünk vagy huszonötön, hogy valami íróegyesület alapításán törjük a fejünket. Egyikünk, az ötlet egyik kezdeményezője azt mondta, hogy ne beszéljünk az írószövetségről, hiszen ez a szervezet tulajdonképpen nem létezik. Rögvest eszembe jutott Hegel filozófus, aki azt állította, hogy szükségszerű mindaz, ami létezik, és a szemrehányást, miszerint ezzel a tétellel az összes disznóságra a szükségszerűség pecsétjét üti, azzal hátrította el, hogy nem minden létezik, ami a tapasztalatok szintjén létezni látszik.

Ebben a hegeli értelemben utoljára 1956-ban létezett olyan írószövetség, amely tapasztalhatóan az írók szövetsége volt. A Kádár-érában az írószövetség – Lenin kedvelt kifejezésével élve – a pártpolitika transzmissziós szíjaként funkcionált. Vezetői a véleménynyilvánítás szabadságának gondolatára szenvedélyes közönnyel reagáltak, egyetlen betiltott művet vagy szerzőt meg nem védtek a nyolcvanas évek közepéig, sőt – a politikusokkal kialakított, és számkra hasznót hajtó harmónia fenntartása érdekében – támogatták is a repressziókat. A tagságot pedig vagy nyolcszáz főre duzzasztották fel. Aki Horthy vagy Rákosi korában publikált egy elvtársi klapanciát, vagy Kádár első éveinek ínséges idejében egy forradalmi munkás-paraszt szösszenetet, az életfogytiglan tag lehetett, ami Irodalmi Alaptagsággal és ennek megfelelő szociális juttatásokkal járt. Ezért ez a siserehad – melynek tekintélyes része nemcsak írni, hanem olvasni sem tud – mindig megválasztotta a Hivatal jelöltjeit.

A rendszerváltozás után az írószövetség új korifeusai bejelentették, hogy szervezetük legalább tíz éve a pártállam lebontásán dolgozik, és a mennybolt minden logika ellenére nem szakadt le. A tagságot tovább duzzasztották – hazaffyas kötelességből az összes jelentkező kisebbségi és emigráns magyart felvették, akinek neve nyomdafestéket látott. Most vagy ezerkétszázan vannak, ez a tömeg bebetonozza a főnökséget, amely – mivel évek óta se Aczélba, se Pozsgayba nem fűrődhat bele ízelezőszemölcsével alulról – szabadon bontakoztatja ki populizmusát. Az új hangadók – kevés kivételtől eltekintve – kedvelték Csúcsot és Nahlikot, a nemzeti és faji uszítás jobb esetben hidegen hagyja őket, a modernizációtól és általában az összefüggő gondolkodás minden formájától viszolyognak. Vagy huszonöt éve a Berlin étteremben azt mondta Ágh István költő, hogy velem vitatkozik, mert én még az anyám hasában is könyveket olvastam. „Hát te mit csináltál ott – kérdeztem válaszképpen –, csak nem legyeket fogtál?”

Szóváltásunkat ma jelképesnek érzem. Az írószövetség olyan írók kipárolgását közvetíti, akiknek szemében az olvasás kárhozatos tevékenység. Most már csak azt a dilemmát kínálhatom fel eldöntésre, hogy melyik kérdés ragadja meg pontosabban szervezetük kvintesszenciáját: „Van-e, ami nincs?” Vagy: „Nincs-e ami van?”

Eörsi István